Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30 etagiulu I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulu în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 99. Braşovŭ, Joi, 6 (18) Mai 1893.

Din causa sfintei sĕrbătorĭ, de mâne, diarulŭ nu va apăré până Vinerĭ séra.

Braşovŭ, 5 Mai v.

In scrisórea sa ultimă Kossuth le aduse aminte celorŭ din stânga estremă, că cea dintâiu datoriă a lorŭ este sĕ elupte independenţa ţĕrii şi că acestei datorii trebue sĕ i se subordineze orĭ-ce altă consideraţiă.

Animaţĭ de acéstă îmbărbătare a marelui lorŭ apostolŭ „independenţii“ au aflatŭ de cuviinţă a resuscita din nou în dietă delicata „cestiune militară“, care mai alesŭ de astă tómnă, de când cu afacerea desvĕlirii monumentului honvedilorŭ, a fostŭ produsŭ atâta amărăciune în susŭ şi în josŭ şi care se părea, că în cele din urmă va fi totuşĭ aplanată, în pace şi în linisce.

Tóte mergeau bine, cea mai mare dificultate părea a fi delăturată prin compromisulŭ, ce i-a succesŭ ministrului-preşedinte alŭ încheia cu căpeteniile partidelorŭ oposiţionale relativŭ la serbarea inaugurării monumentului honvedilorŭ, fixată pentru ḑiua de 21 Maiu a. c., când étă că de-odată se iviră nouĕ complicaţiunĭ.

Circulara comandantului de corpŭ principe Lobkowitz, prin care se interḑice participarea oficerilorŭ din armata comună la serbare, a datŭ Kossuthiştilorŭ nou prilegiu de a se văeta, că drepturile „naţiunei“ suntŭ călcate în picióre şi de-a redica cele mai grave acusaţiunĭ în contra „regimului umilirei.“ Deputatulŭ Geza Polonyi a adresatŭ în şedinţa de alaltăerĭ a camerei deputaţilorŭ o interpelaţiă fulminantă ministrului-preşedinte şi fatala „cestiune militară“ ajunse érăşĭ la ordinea ḑilei.

Dămŭ mai josŭ unŭ resumatŭ alŭ vorbirilorŭ ţinute în acéstă şedinţă. Polonyi a vorbitŭ cu-o moderaţiune până acuma neobicĭnuită, şi a desfăşuratŭ în modŭ dibaciu, din punctulŭ de vedere alŭ partidei estreme, interpelarea sa. Ministrulŭ-preşedinte Wekerle a rĕspunsŭ imediatŭ şi, deşi a declaratŭ, că n'a avutŭ mai înainte cunoscinţă de circulara comandantului armatei comune, a luat'o în apĕrare şi a aprobat'o, lăudândŭ mai alesŭ tonulŭ, în care a fostŭ scrisă.

Şi-a datŭ tótă silinţa ministrulŭ-preşedinte de a respinge ataculŭ falangei duşmane oposiţionale, dér de astă-dată a fostŭ puţinŭ norocosŭ în dialectica sa. Elŭ fŭ mereu întreruptŭ de pe băncile oposiţiei, care a luatŭ în batjocură declaraţiile sale şi érăşĭ debutară estremii cu strigătele stereotipe de „Hoch!“

Fatalitatea a mai voitŭ ca tocmai după ce Wekerle se străduise a documenta, că circulara generalului Lobkovitz nu se referă şi la honvedĭ şi că asupra acestora dispune numai şi numai ministrulŭ honvedilorŭ, se ridică deputatulŭ Polonyi şi ceti, spre cea mai mare uimire a camerei, ordinulŭ cu data 11 Maiu prin care ministrulŭ br Fejervary interḑice oficerilorŭ din armata honvedilorŭ de a lua parte în uniformă la desvĕlirea monumentului honvedilorŭ căḑuţĭ la 1848/49.

„Acelaşĭ guvernŭ“, esclamă Polonyi, „care s'a representatŭ la inaugurarea monumentului lui Radetzky, opresce pe fii ţĕrii sĕ ia parte la serbarea memoriei gloriei honvedilorŭ!“.

„Ruşine!“ „ticăloşiă!“ strigară într'unŭ glasŭ Kossuthiştii şi strigătulŭ acesta va da nou nutremêntŭ pasiunilorŭ şi va aţîţa din nou foculŭ lorŭ.

Ministrulŭ-preşedinte Weckerle încheiă cu-o apostrofare caracteristică. Aşa vĕ trebue, ḑise elŭ, décă n'aţĭ voitŭ sĕ se facă serbarea după cum era plănuită, dér avŭ curagiulŭ a declara, că elŭ nu va lua parte la serbare, pentru care declarare fŭ salutatŭ cu strigărĭ de „Hoch!“

O bună lecţiune li se dă acuma Ungurilorŭ din partea conducerei armatei. Dér circularele militare vorŭ fi periculóse, vorŭ fi fatale pentru cabinetulŭ Wekerle. Acésta se vede şi din graba, cu care contele Apponyi se decise a adresa şi elŭ o interpelare urgentă ministrului Fejervary.

Românii din Treiscaune.

II.

Ţéra Bĕrsii, Maiu 1893.

Românii din Treiscaune suntŭ de religiunea greco orientală şi greco-catolică. Cei dintâiu s'au conservatŭ în integritatea lorŭ până astăḑĭ, pe sub munţii, carĭ despartŭ ţéra nóstră de România. In centrul comitatului însĕ au suferitŭ marĭ pierderĭ chiar dela începutulŭ acestui secolŭ, dér cu deosebire dela anii 1840—47 încóce.

In comunele: Cernatulŭ inf., Comullo, Ozunŭ, Lisnĕu, Chichişŭ, Doboli inferiorŭ, Sângeorgiu, Micoujfalu, Bicsadŭ, Aita mare, Chepeţĭ, Ormenişŭ, Augustinŭ etc., Românii în mare parte şi-au perdutŭ limba maternă. Pentru aceea însĕ ei până astăḑĭ se mărturisescŭ de Românĭ, suntŭ încă mândri de acésta şi ascultă cu duioşiă când audŭ limba dulce maternă dela confraţĭ de ai lorŭ, pe carĭ sórtea nu i-a aruncatŭ în nefericirea de a nu-şĭ vorbì limba maternă.

Greco-catolicii au fostŭ mai nenorocoşĭ. *Românii greco catolicĭ s'au nimicitŭ aprópe în întregŭ comitatulŭ*, afară de comunele: Turia, Gelinţa, Poiana, Lisneu şi Aita sécă.

Comuna Oltszem (via Sângeorgiu-Tuşnad) a fostŭ, cu 40—50 anĭ înainte, reşedinţă protopopéscă greco-catolică. *Astăḑĭ nu mai esistă nicĭ unŭ singurŭ gr. cat.* După aceea reşedinţa protopopéscă s'a mutatŭ la Gidofalve, aprópe de Sângeorgiu. Astăḑĭ *nicĭ aicĭ nu mai e nicĭ unŭ Românŭ gr. cat.* Preotulŭ, gârbovitŭ de mulţimea anilorŭ, în anii trecuţĭ mai trăia în acéstă comună. Atuncĭ spuse unui călĕtorŭ, că se susţine din munca mânilorŭ sale. Credincioşii sĕi au trecutŭ parte la reformaţĭ, parte la unitarĭ şi catolicĭ, ér *din biserica lorŭ s'a făcutŭ unŭ locaşŭ publicŭ, de nu chiar cârciumă.*

Era unŭ timpŭ, înainte cu 10—20 anĭ, când chiar şi comunele românescĭ din centrulŭ Treiscaunelorŭ aveau şcólele lorŭ destulŭ de bine organisate, amĕsuratŭ timpului de-atuncĭ. Sub presiunea vitregă a timpului însĕ *şi au pierdutŭ şcolile chiar şi comune marĭ şi puternice, cum, comuna Arpatacŭ, Elŏpatak (Vălcele), Sângeorgiu, Ariuşdŭ, Micovjfalĕu, Ozonŭ Aita-mare, Budila* etc. astfel încâtŭ astăḑĭ *şcólă românéscă în centrulŭ comitatului Treiscaunelorŭ numai în Doboli inferiorŭ mai este*, care aşeḑată în mijloculŭ comunelorŭ, pe unde s'au nimicitŭ şcólele, este espusă persecuţiunilorŭ până la estremŭ, şi mare minune, décă nu se va nimici şi acésta, neavêndŭ materialŭ cu ce-şĭ asigura esistenţa ei contra loviturilorŭ primite în fiă-care ḑi.

Ar mai fi o şcólă în Chichişŭ, dér acéstă şcólă se póte considera ca perdută, *din causa negligenţei conducĕtorilorŭ din comună.*

In comunele celelalte, aşeḑate sub munţĭ, peste totŭ suntŭ şcóle românescĭ corĕspunḑĕtóre legilorŭ. Ba în comune ca Covasna, Intorsura-Buzĕu, Breţcu şi Poiana Sărată avemŭ şcóle cu câte 2 şi 3 puterĭ didactice fórte bune.

Pe câtŭ se vede însĕ din raportulŭ inspectorului r. ungurescŭ de şcóle alŭ comitatului, făcutŭ în şedinţa ultimă a comitatului administrativŭ, **în tóte comunele, unde suntŭ şcóle românescĭ confesionale gr. or., ministrulŭ cultelorŭ a decisŭ, ca încă în anulŭ acesta sĕ se ridice scóle ungurescĭ de statŭ, şi anume în 20 comune dintr'odată.**

Scopulŭ acestorŭ scóle de statŭ este cunoscutŭ, anume paralisarea desvoltărei culturale a poporului românescŭ şi completa lui maghiarisare.

Viitorulŭ tuturorŭ scólelorŭ româ-

FOELETONULU „GAZ TRANS.“

Niţă Blegu.

— Schiţă. —

Şi nu l'aţĭ cunoscutŭ pe Niţă Blegu?

Inchipuiţi vĕ dér unŭ omŭ, pe care-lŭ chiamă Niţă şi e şi blegŭ. Nicĭ când n'a creatŭ natura pentru vre-o fiinţă unŭ nume mai onomatopoeticŭ! Elŭ era de fire înaltŭ, câtŭ doi; avea spatele în forma semilunei, umerĭ strîmbĭ, faţă smédă, nasŭ de vulturŭ, spânŭ, chelŭ şi urdurosŭ, cu unŭ cuvêntŭ: spaima copiilorŭ. Nu însĕ ca esteriorulŭ era interiorulŭ lui, căcĭ sub acelŭ rocŭ vênĕtŭ, cu două petece verḑĭ în cóte, păstra elŭ în peptŭ o inimă bună şi milósă, o fire nobilă şi răbdătóre.

* * *

Incă din prima ḑi, când intrà Blegu ca argatŭ la moşia tatii — eramŭ de optŭ anĭ atuncia — aveam către elŭ o simpatiă împreunată cu frică. Căutam sĕ-lŭ privescŭ, însĕ numai din depărtare, şi cu câtŭ mĕ uitam mai multŭ la elŭ, cu atâta mi-se pĕré că omu-i mai bunŭ. Când mĕ ḑări aşa sfiosŭ într'unŭ colţŭ, uitându-mĕ la elŭ, îmĭ ḑise:

„Nu-ţĭ fiă frică, dragă, de mine, că deşi sunt urîtŭ, am unŭ sufletŭ bunŭ!“

Eu, se înţelege, o tulii la fugă, dér îndată ce-şĭ întórse privirile dela mine, mĕ furişai pe ascunsŭ lângă elŭ şi îi atinsei haina încetŭ cu degetulŭ, apoi ne mai aşteptândŭ urmările, băgai degetulŭ în gură şi-mĭ continuai fuga.

A doua ḑi — era chiar când îmĭ mâncam untulŭ meu, de ojină, — întrà Niţă în odaiă aducêndŭ o scrisóre tatii. Până ce tata cetea epistola, Blegu se uita totŭ la mine. Atâtŭ îi erau de binevoitóre privirile, încâtŭ mĕ apropiai de elŭ atrasŭ ca de unŭ magnetŭ şi voindŭ sĕ facŭ o glumă, lipii palma mea de roculŭ lui vênĕtŭ, lăsândŭ pe elŭ urma a două degete albe. Apoi, ca sĕ începŭ cu elŭ vorba, îlŭ întrebai:

„Cum te chiamă?“

— „Niţă; dér pe dumniata?!“

„Sextilŭ“.

Atuncĭ elŭ îmĭ duse mâna la gură, mi o sărută şi adăugă: „Sĕ trăescĭ la mulţĭ anĭ!“

De atuncĭ ne împrietinirămŭ.

* * *

Odaia lui Niţă era fórte amicabilă. Prin două ferestruicĭ se rĕsfăţau vara radele sórelui; ér cuptorulŭ de pămêntŭ te încălḑea érna. Lângă patulŭ lui de lemnŭ se afla masa, pe care stetea purure deschisă o carte de poveştĭ la pagina 67, unde spunea despre lupta lui Prîslea cu smeii.

In acéstă odăiţă, pe genunchii lui Blegu, petreceam eu sĕrile lungĭ de érnă.

După ce-şĭ isprăvia lucrurile ḑilei, se retrĕgea în odăiţa lui şi şedea dusŭ pe gândurĭ pe scăunaşulŭ sĕu cu trei picióre, în faţa vetrei, privindŭ visătorŭ în jăratecŭ.

Aşa l'am găsitŭ în prima séră, când am intratŭ la elŭ. Ilŭ întrebai, de scie poveştĭ, elŭ îmĭ ḑise, că da! mĕ luà în braţe şi-mĭ spuse povestea dela pagina 67.

De atuncĭ tóte sĕrile eramŭ împreună.

Cum veniam, mĕ aşeḑam în pólă-i; elŭ rîcăia jarulŭ, îşĭ încheia unŭ nasture, îşĭ diregea vocea şi începea povestea cu: „A fostŭ odată...“ şi o continua fără întrerupere cu vocea lui slabă şi fără nuanţărĭ, până la fine. Er eu mĕ uitamŭ când în ochii lui spălăciţĭ şi desconturaţĭ, în carĭ vedeam oglindată o lume întrégă de ḑîne, când în jăratecul roşu, care-mĭ presenta unŭ abisŭ imensŭ de dracĭ şi bălaurĭ. Când eroulŭ poveştii era în pericolŭ, mĕ atêrnam strînsŭ de gâtulŭ lui Blegu, căutândŭ par'că ajutorŭ lângă elŭ; ér când lucrurile se petreceau după voia mea, atuncĭ surideam mulţumitŭ şi mângâiam cu bucuriă degetulŭ alŭ şéselea dela mâna lui stângă. Când isprăvea povestea, gura mea era uscată, şi ca şi deşteptatŭ dintr'unŭ visŭ frumosŭ, îi apucam violentŭ mâna şi îlŭ rugam: „Incă una, Niţă, încă una, ce frumosŭ le sci spune!“ Elŭ atuncea rîcăia în jarŭ, îşĭ îmbumba alŭ doilea nasture dela rocŭ, ér eu ne mai aşteptândŭ tóte antecedenţele poveştii, îlŭ sărutamŭ ḑicêndŭ: „Ce bunŭ eştĭ, cum te placŭ!“ ér elŭ îşĭ diregea tacticosŭ